

Vlatko Pavletić

SMATRAM SE POLITIČKI ODGOVORNIM*

Možda sam morao uzeti riječ na početku. Nisam to učinio namjerno jer bi možda nakon te moje riječi na početku bio u pitanju i moj daljnji opstanak ovdje, jer bih tada rekao da se slažem s ovim zaključcima, prema tome da se smatram politički odgovornim zbog nebudnosti koju sam pokazao u čitavom procesu rada na donošenju deklaracije i prema tome, u tom slučaju, bih se smatrao i nepozvanim da ostanem dalje na ovom sastanku.

Ja sam, međutim, htio saslušati diskusiju drugova s kojima sam, doduše ne dugo vremena, ali ipak barem za mene plodan i zanimljiv period, možda i presudne godine iskustva, dvije godine, proveo u radu, u borbi, u trenucima koji su za nas bili presudni, u trenutku kada je čitava naša orijentacija dobila nove impulse na starim temeljima.

Ja sam koliko sam mogao učinio i u okviru Gradskog komiteta i izvan Gradskog komiteta da takvom razvitku društva prilazim prije svega s ideološke, s komunističke, marksističke pozicije. U tom smislu sam nastojao raditi, svjestan da postoji vakuum, svjestan da se mnoge stvari odigravaju pred našim očima bez pravog reagiranja komunista; ja sam ulazio i u diskusije, i u borbe, svjestan toga da ću

---

* Prilog diskusiji na proširenoj sjednici Gradskog komiteta SK Zagreba. »Vjesnik«, god. XXVII., br. 7219., 25. ožujka 1967., str. 3. i 4.

ponekad i pogriješiti. Radio sam u ovom gradu i na čitavom nizu kulturnih akcija za koje sam smatrao da popunjavaju taj vakuum; nastojao sam koliko mogu i druge oko sebe pokrenuti i sam da dam koliko mogu, koliko mogu pridonijeti da se neke stvari uoče, da kultura i kulturna problematika postane sastavni dio našeg života, sastavni dio našeg cjelokupnog života zato što smatram da je to jedini način da ovaj naš život i ovo naše kretanje izbjegne nacionalističke ekscese.

Sasvim nepredvidiv razvitak događaja

Što se tiče deklaracije ja ne mogu nego prihvatiti ocjenu Izvršnog komiteta i to ne samo u njenoj suštini, nego doslovno onako kako je tamo napisano zbog toga što mi se čini da je veoma trezveno i veoma odgovorno postavljena stvar ne samo u odnosu na deklaraciju nego i započeta jedna diskusija, jedna akcija, jedno uočavanje problema koje bi moglo dovesti do toga da mi danas više ne možemo govoriti o deklaraciji. I sve ono što ja sada mogu da kažem i zbog čega se najviše osjećam krivim je kompletno i za mene strahovito poražavajući i, moram priznati, sasvim nepredvidiv razvitak događaja.

Mene su neki smatrali čak autorom, direktnim autorom i piscem ove deklaracije. Budući da sam svoju neodgovornost ovdje sasvim otvoreno iznio, dužan sam drugovima koji su mi dali povjerenje kazati da to ne odgovara činjenici, da su netačne pretpostavke (!) i neke formulacije u štampi da je ovo deklaracija grupe književnika Hrvatske i da bi na taj način čitavu stvar trebali bazirati na Društvu književnika u cjelini.

Deklaracija je nastala nakon niza diskusija sa željom da se u sklopu rješavanja problema simultanog prevođenja i što je moguće ispravnijeg rješavanja jezičnih pitanja pođe korak dalje poštujući osjećaje

svih nacija i nacionalnosti, svih naroda i narodnosti u Jugoslaviji. Nastala je u trenutku kada su se donosile odluke i kad su se sankcionirale odluke o tome da će se u dokumentima i svim drugim aktima u svim oblastima života paralelno upotrebljavati makedonski, slovenski i srpskohrvatski jezik; tada je bila uočena mogućnost da osjetljivost na hrvatskoj strani bude dovedena ponekad u iskušenje zbog toga ukoliko se ovo trojezičje ne bi ispravno postavilo: da se radi o dvije varijante jezika koji ima u svom standardnom nazivu srpskohrvatski, odnosno hrvatskosrpski.

Tada su inicirane, tada su stručnjaci formirali komisije i plod i rezultat je toga takva deklaracija koju ne mogu, a niti želim nakon svega što se dogodilo uzeti u bilo kakovo razmatranje. Ja mogu zbog svega što je ona učinila ozbiljno požaliti što je do nje došlo u takvom obliku, u takvom trenutku i što je ona u takvom trenutku došla u širu javnost.

Nisam uočio političke reperkusije

Ja sam odgovoran u onom trenutku kad sam suočen sa činjenicom da bi deklaracija mogla izazvati velike političke reperkusije, a prije toga to nisam uočio, jer sam smatrao da je to obično uključivanje u diskusiju o eventualnoj promjeni Ustava. Nisam to shvatio kao ukidanje novosadskih sporazuma i kao akciju koja bi imala tako široke i duboke posljedice. I u tom trenutku kad je s odgovornim drugovima vođen razgovor, iako minutu prije dvanaest, isto tako se prihvatilo i inzistiralo na tome da deklaracija ne uđe u javnost. Uzeo sam na sebe obavezu da ću svima koji se u vezi s tim jave meni reći da se deklaracija ne štampa i ja sam to učinio. Što je ona ipak prodrla u javnost, nije moja krivnja.

Što se tiče demokratičnosti, kako je čitav proces tekao, budući da je to tehnički vodila Matica hrvatska, drugovi koji su to tehnički vodili, koji imaju sasvim sigurno čitav dnevnik po datumima kako je rad na tome tekao moći će o tome dati opširnije obrazloženje.

Mogu samo da kažem da je u Društvu književnika stvar stavljena na dnevni red sasvim demokratski, da nisam shvatio, niti bih mogao prihvatiti da tu postoji neko ubrzanje radi političko-diverzantskog efekta, nego ubrzanja je bilo i ja sam ga tako shvatio, da se s definitivnim tekstom može izaći ne pred javnost, nego pred Skupštinu i pred Sabor zato što se sada do kraja mjeseca treba obaviti rasprava o eventualnoj mogućnosti izmjena u Ustavu. To ubrzanje sam shvatio samo u tom smislu, jer svako drugo ubrzanje bi bilo gotovo nemoguće a da ne bi izazvalo neka pitanja zašto je i kako je do njega došlo.

Što se tiče Društva književnika dnevni red sastanka na kojem je prijedlog deklaracije bio razmatran bio je objavljen dva dana unaprijed u novinama; prema tome nije bilo nikakve tajnosti, nikakve ilegalnosti. Činjenica je da je dva dana ranije u »Večernjem listu« izašao tačni dnevni red.

Svi članovi Društva književnika – to Mirko Božić ne zna – dobili su prije sastanka šapirografirani tekst i prema tome nisu dovedeni pred gotov čin da se izjasne.

Mislio sam da radim nešto drugo nego što je ispalo

Ne ulazim u ono što ne znam i za što ne mogu snositi odgovornost, ne ulazim u to koliko je demokratičnost povrijeđena, (a ako je tako onda to najoštrije osuđujem već i zato što smatram ne samo danas, nakon svega, nego u samom procesu, što sam mišljenja da su negdje izglasani tekstovi za koje nije konzultirana većina članstva,

onda bih stvarno bio protiv toga). Zato nismo raspravljali o čitavoj stvari u upravnom odboru, niti u manjim krugovima, nego pred čitavim plenumom Društva književnika kojem su prisustvovali najugledniji pisci ove republike. Prema tome tekst deklaracije mislim da je prošao u Društvu književnika najdemokračičniji put.

To ne kažem zato da bih svoju odgovornost umanjio, jer ovakva kakva je već je unaprijed, prije sastanka formulirana i ja žalim što sam doveo do toga da se na ovaj način mora govoriti o jednom članu Gradskog komiteta. Žalim što je ovaj slučaj za mene utoliko bolniji što se moje ime sada u ovom trenutku daje u ruke i neprijatelju koji ga može iskoristiti. Ja želim da jasno kažem da ja to ne mogu dopustiti, da su moji motivi bili vezani samo za rješavanje jezičnih problema i da su moji motivi bili samo pokušaj da se neutralizira nereguliran problem koji bi mogao izazvati nerazumijevanje ili izvjesnu nervozu; zbog toga što smatram da naš put u socijalizam mora biti u tom pogledu oslobođen svih pritisaka, pa i onih pritisaka koji se nalaze u oblasti nacionalnosti.

Što se tiče ocjene u vezi s čitavom deklaracijom[,] ja to prepuštam vama i smatram da bi bilo potrebno da se čitava stvar do kraja dovede. Pogriješio sam misleći da radim nešto drugo nego ovo što je ispalo.

U ljudskoj moći nije uvijek da predvidi sve mogućnosti. Ja sam možda bio nedovoljno budan, nedovoljno svjestan kakve bi opasnosti mogle nastati i zato moja greška ispada utoliko veća.

Politički efekti se ne mogu mjeriti po onom od čega i na temelju čega su nastali. Oni su činjenice kao takve. Prema tome, u ovom slučaju se ne može čak ići na analiziranje nijansa deklaracije i ja mogu samo kao potpisnik deklaracije požaliti što je svojim objavljivanjem stvorena takva atmosfera. Ali smatram, kao što u svakom zlu ima

određeno dobro, da će možda i ovo na jedan drastični način dovesti do toga da se još čvršće i još jače, s još jačom kohezijom, okupe snage u koje svi vjerujemo i te snage jedino mogu da ispravno povedu i da ispravno riješe problem, a nikako ne ekscesi kojima bi se htio okoristiti naš neprijatelj.

Na kraju vas molim da oprostite što sam svojom političkom nebudnošću doveo ovaj Gradski komitet do toga da mora isključiti jednog svog člana. Vjerujte da to meni pada teže nego što mogu riječima izraziti.